

ישיבת הפתל - ירושלים
שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א
לפרשת חקת תשע"ג
(נכתב ונערך על פי שיחות משנים קודמות)
זהירות מנגיעות

"שיהיו נודרים בשעת צרתן"

התורה מספרת: "וישמע הכנעני מלך ערד... כי בא ישראל דרך האַתְרִים, וילָחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, וישָׁב מִמֶּנּוּ שָׁבִי. וַיֵּדֶר יִשְׂרָאֵל נָדָר לַה' וַיֹּאמֶר: אִם נָתַן תַּתֶּן אֶת הָעַם הַזֶּה בְּיָדִי, וְהִתַּרְמֵתִי אֶת עַרְיָהֶם" (במדבר כא, א-ב), כלומר: אקדיש שללם לגבוה (רש"י שם).

הקדש זה, כמובן, לא חל מיד, שהרי בשעת הנדר עוד לא נכבשו אותן ערים, ומעמדן היה כ"דבר שלא בא לעולם", שהקדש אינו נתפס בו (רמב"ם הלכ' ערכין וחרמים פ"ו הכ"ו). אף על פי כן, נדרם של ישראל חל לענין זה, שנתחייבו בנדר להקדיש את אותן ערים בעת יד, לכשיכבשו אותן (עי' רמב"ם בהלכה ל"א שם, שחידש מדעתו, שהמקדיש דבר שלא בא לעולם, אע"פ שלא חל ההקדש, מתחייב בנדר להקדישו לכשיבא לעולם. ואם אינו עושה כן, עובר בשני לאוין (ובעשה). ונשאלת השאלה: כיון שרק נדר להקדיש דבר בעתיד היה כאן, ולא הקדש שחל מיד, איזה היתר היה לישראל לנדור נדר כזה? הרי נדרים מסוג זה אינם דבר רצוי, גם אם מקיימים אותם בסופו של דבר, כמו שכתב ה"שולחן ערוך": "צריך ליזהר שלא ידור שום דבר, ואפילו צדקה אין טוב לידור. אלא אם ישנו בידו - יתן מיד, ואם לאו - לא ידור עד שיהיה לו" (שו"ע יו"ד סי' ר"ג סע' ד').

אמרו חז"ל: "ויֵדֶר יַעֲקֹב נָדָר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹקִים עִמָּדִי וְשָׁמְרֵנִי בְּדֶרֶךְ הַנְּהַל אֲשֶׁר אֲנֹכִי הוֹלֵךְ... פֶּלֶא אֲשֶׁר תַּתֶּן לִי עֲשׂוֹר אֲעֲשֶׂנּוּ לְךָ (בראשית כח, כ-כב). מהו 'ל' א מ ר' ? - לֵאמֹר לדורות שיהיו נודרים בעת צרתן" (בר"ע, א. הובא בתוס' חולין ב, ב סוד"ה אבל). כלומר: בעת צרה ח"ו, מותר ומצוה לנדור ולקבל קבלות של מצוה (עי' שו"ע שם ס"ה). מדוע? כי ע"י נדר כזה הנודר מתקרב לה', וא"כ יש לצפות שכתוצאה מכך גם ה' יתקרב אליו ויושיע אותו, כי "קרוב ה' לכל קראיו, לכל אשר יקראוהו באמת". [אלא שאינני יודע אם הנהגה זו רצויה גם עבורנו כיום. יתכן שעבורנו, דור עני, רצוי שלא לנדור נדרים גם בשעת צרה ח"ו, שמה ניכשל ולא נקיימם]. גם ישראל היו מצויים כאן בשעת צרה. הכנעני בא להלחם עמם, "וישָׁב מִמֶּנּוּ שָׁבִי". על כן קיימו ישראל את ההלכה "שיהיו נודרים בשעת צרתן", ונדרו להקדיש את שלל המלחמה לשמים (אם ינצחו בה)!

סברתו של יפתח בהקרבת בתו לעולה, והיכן

טעה

ישום של הלכה זו מופיע גם בהפטרת השבוע. יפתח נלחם בבני עמון, "ויֵדֶר יַפְתָּח נָדָר לַה' וַיֹּאמֶר: אִם נָתַן תַּתֶּן אֶת בְּנֵי עַמּוֹן בְּיָדִי - וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר יֵצֵא מִדְּלַתִּי בֵּיתִי לְקִרְאָתִי בְּשׂוֹכֵי בְּשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן, וְהָיָה לַה' וְהַעֲלִיתִּהוּ עוֹלָה" (שופטים יא, ל-לא). על פי מה שראינו לעיל, נדר זה היה נדר רצוי וטוב - "נודרים בעת צרתן". ובכל זאת, חז"ל אומרים על נדרו של יפתח, שהיה זה נדר "שלא כהוגן" (תענית ד, א). מדוע? מפני שאמר: "וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר יֵצֵא מִדְּלַתִּי בֵּיתִי לְקִרְאָתִי... וְהַעֲלִיתִּהוּ עוֹלָה". איך אפשר לדעת מה יצא לקראתו? אולי יצא חמור? אולי יצא סוס? והרי אי אפשר להקריב לה' חמור או סוס. לכן השיבו ה' שלא כהוגן, ויצאה לקראתו בתו, ויפתח בצער רב מקריב אותה לעולה, ומאבד את בתו (כן משמע בגמ', שממש הקריב אותה לעולה).

וצריך להבין: הרי יפתח לא היה בור ועם הארץ. מדובר בשופט ישראל, ראש הסנהדרין בדורו (עי' דברים יט, יז ורש"י שם). איך סבר אפוא יפתח, שנדרו מחייב אותו להקריב את בתו לעולה? וכי אם ידור אדם להקריב לעולה את שכנו, היעלה על הדעת שנדר כזה יחול בכלל? ! הרי אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, ושכנו הרי אינו שייך לו, ואין ההקדש נתפס בו כלל! וגם אם נאמר שלגבי בתו סבר יפתח שהיא כרכושו - בפרט אם נאמר שהיתה קטנה, שאז באמת רשות בידו למכרה לאָמָה (עי' שמות כא, ז ורש"י שם), ועל כן סבר שיכול להקדישה ונתפס בה ההקדש - אך סוף סוף מה עם "לא תרצח"? ומה עם פיקוח נפש? והרי פקוח נפש דוחה את כל התורה כולה (חזק מג' עבירות החמורות), ולמה לא ידחה גם את החובה לקיים נדר שכזה? ובכלל, האם קרבן עולה כשר לבוא מאדם? ! הרי בתורה כתוב שעולה יכולה לבוא רק "מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן" (ויקרא א, ב), או "מִן הָעוֹף" (שם, יד), אבל מן האדם - לא שמענו!

כבר נזקק לענין חמור זה הרמב"ן ז"ל, וזה תירוצו: התורה אומרת: "כָּל תָּרֵם אֲשֶׁר יָתְרֵם מִן הָאָדָם - לֹא יִפְדֶּה, מוֹת יוֹמֶת" (שם כז, כט). הגמרא מפרשת פסוק זה לענין הלכות ערכין (כתובות לו, ב), אבל הרמב"ן (ויקרא שם) מביא פירוש אחר מחז"ל לפסוק זה. והוא, "שְׁכָל מֶלֶךְ בִּישְׂרָאֵל או סנהדרי גדולה במעמד כל ישראל שיש להם רשות במשפטים, אם יחרימו על דבר, העובר עליו חייב

מיתה".

על פי זה מבאר הרמב"ן כמה פרשות תמוהות בתנ"ך: כיצד הרגו ישראל את אחיהם, יושבי יבש גלעד, רק בגלל שלא באו להשתתף עמם במלחמה נגד שבט בנימין (בעקבות מעשה פילגש בגבעה - שופטים כא)? "והרי אין הסברא נותנת שעשו רעה כזאת, להמית אנשים רבים מישראל שאינם חייבים מיתה. ופנחס היה שם, ועל פיו נעשה כל הענין ההוא! אלא שהסנהדרין החרימו על כל ישראל לבוא ולהשתתף במלחמה, וכיון שתושבי יבש גלעד עברו על החרם ולא באו, נתחייבו מיתה. וכן יונתן בן שאול, שרצה אביו להרגו מפני שעבר על מה שהשיע את העם במלחמה: "אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יֹאכַל לֶחֶם עַד הָעֶרֶב" (שמו"א יד, כד) היה מטעם זה, שעבר על חרם המלך (ומה שלבסוף לא הרגו אותו, הוא מפני שנתברר שעבר על החרם בשוגג ולא במזיד).

וכך מסביר הרמב"ן גם את סברתו של יפתח. יפתח סבור היה, "כי כאשר (= כמו ש) חרם נגיד ישראל חל וקיים להמית העוֹבֵר על חֲרָמוֹ, כן אם נָדַר בעת מלחמה לעשות מאיש או אנשים זבח - יחול הנדר". ועל כן סבר יפתח שנדרו מחייב אותו להקריב את בתו לעולה, וכך עשה.

אלא שסוף סוף היתה כאן טעות. מה היתה הטעות? הטעות היתה, ש"לא ידע כי חרם המלך והסנהדרין חל על המורדים לכלותם, או על העובר גזירתם ותקנתם. אבל לחול הנדר לעשות עוֹלָה מְדַבֵּר שאין ראוי לה' - חס וחלילה! כלומר: אילו היה יפתח גוזר: "היום אל יצא איש מפתח ביתו! וכתו היתה יוצאת מפתח הבית, אז היתה באמת חייבת מיתה, כי עברה על גזרת המלך. אבל יפתח לא אמר כך. הוא לא גזר שום איסור. הוא רק נדר שמי שיצא מדלתי ביתו יהיה קרבן לה'. וזאת - אין בסמכותו (אם היוצא אינו ראוי לקרבן). ועל כן נחשב נדרו של יפתח כנדר שאינו כהוגן - כי לא יוכל להקריב עולה אם יצא מפתח ביתו דבר שאינו ראוי לעולה.

מדוע לא נשאל יפתח על נדרו?

אבל עדיין קשה מאד: גם אם סבר יפתח שנדרו מחייב אותו לשחוט את בתו, וכי לא שמע מעולם על האפשרות של התרת נדרים? מדוע לא נשאל על נדרו כדי להציל את בתו? חז"ל מוסרים לנו, שבת יפתח באמת הלכה לסנהדרין. היא מבקשת מאביה שימתין שני חודשים כדי לפנות אל הסנהדרין, אולי ימצאו פתח לנדר של אביה (שופטים יא, לו ורש"י שם). אך הסנהדרין לא מצאו פתח לנדר (וזהו באמת פלא עצום, איך לא מצאו היתר לנדר שכזה). אבל עדיין היה ליפתח מה לעשות. היה עליו לעלות למעלה בקודש, אל גדול הדור, אולי הוא ימצא דרך להתיר את הנדר. מי היה גדול הדור? פינחס בן אלעזר! נכדו של אהרן הכהן, ותלמידו של משה רבינו! הוא היה כבר זקן מאד, בן למעלה משלש מאות שנה (כפי שנראה להלן), אבל עדיין היה חי (עי' שופטים כ, כח). יפתח היה צריך א"כ ללכת אל פינחס שיתיר לו את הנדר.

אבל יפתח לא רואה לנכון ללכת אל פינחס ולשאול אותו. למה? "אמר יפתח: אני מלך, ואלך אצל פינחס"?! ... (ויק"ר לו, ה) - הוא מרגיש פגיעה בכבוד המלכות אם יטריח את עצמו אל פינחס. הוא מצפה שפינחס יבוא אליו, ולא שהוא ילך אל פינחס. [אמנם ההלכה היא, ש"כל העם באים אל המלך בכל עת שירצה, ועומדים לפניו ומשתחווים ארצה, ואפילו נביא עומד לפני המלך ומשתחוה ארצה... אבל כהן גדול אינו בא לפני המלך אלא אם רצה, ואינו עומד לפניו, אלא המלך עומד לפני כהן גדול" (רמב"ם הלכ' מלכים פ"ב ה"ה), וא"כ מן הדין היה שיפתח ילך אל פינחס שהיה כהן גדול, ולא להפך, אך כנראה נתעלמה מיפתח לפי שעה הלכה זו].

אבל יש טענה גם על פינחס. פינחס ידע על נדרו של יפתח. או מפני שסיפרו לו, או מפני שהיה נביא וידע בנבואה. מדוע א"כ לא הלך הוא אל יפתח כדי להציל נפש מישראל? אמנם היו לו טענות. ראשית, הוא כהן גדול. וכבר ראינו שההלכה היא שהמלך הוא זה שצריך לבוא אל הכהן הגדול, ולא להפך. חוץ מזה, פינחס הרבה יותר זקן מיפתח. הרי ממלחמת סיחון שהיתה בזמן משה רבינו (שאו כבר היה פינחס בעולם) ועד מלחמת יפתח בבני עמון עברו כשלוש מאות שנה! (שופטים יא, כו) פינחס מבוגר א"כ מיפתח במאות שנים! בנוסף לכך הוא גם תלמיד חכם יותר גדול ממנו. הוא למד תורה מפי משה רבינו בכבודו ובעצמו. פינחס רואה א"כ פגיעה בכבוד התורה, בכבוד הנבואה ובכבוד הכהונה, אם הוא ילך אל יפתח במקום שיפתח יבוא אליו.

לכל צד היו א"כ טענות, מדוע הצד שכנגדו הוא זה שצריך לבוא אליו, ולא להיפך. ובכל זאת, הרי על כף המאזנים מוטלת היתה נפש בת ישראל. מדוע לא מחל כל צד על טענותיו, גם אם הן צודקות לדעתו, כדי להציל נפש מישראל? וכי אין פקוח נפש דוחה את כל השקולים הנ"ל? - אפשר שהחשבון של כל צד היה כמו החשבון של ר' זכריה בן אבקולס, שסיכן את המקדש ואת כלל ישראל, ובלבד שלא יגרם שינוי בתורה, שלא יאמרו "בעלי מומין קריבין למזבח", או ש"מטיל מום בקדשים יהרג" (גיטין נו, א). פקוח נפש דוחה אמנם כמעט את כל התורה כולה, אבל במה דברים אמורים? כאשר מדובר על דחיה זמנית של דין התורה (כגון: חילול שבת לצורך פיקוח נפש). אבל כאשר יש חשש לשינוי התורה, כאן אין עוד היתר של פקוח נפש (כפי שהוכיח ה"ם של שלמה" על מס' ב"ק לה, א). [ומה שבקרו חז"ל את שקוליו של ר' זכריה בן אבקולס (בגיטין שם), זהו רק מפני שסברו שחורבן המקדש ופיזור ישראל בין האומות, שנגרם כתוצאה מהוראתו, הוא "שינוי התורה" הרבה יותר גדול מן השינוי שר' זכריה חשש לו. הרי נוצר מצב שהרמב"ם יושב במצרים, ורבינו תם בצרפת, ואחד לא יודע מה השני אומר, והרמב"ם פוסק כך והתוספות פוסקים אחרת, וזהו שכחת התורה ועקירת התורה הרבה יותר מ"יאמרו בעלי מומין קריבין למזבח", או "יאמרו מטיל מום

רק של כבוד תורה וכבוד שמים. כמוכן, מדובר בנגיעה דקה מן הדקה, שגם להם עצמם היה קשה לעמוד עליה. הרי גם אחרי מה שעשה יפתח לבתו, ואמר שמואל: "וישלח ה' את משה ואת אהרן ויצאיו את אֲבֹתֵיכֶם ממצרים... וישלח ה' את ירבעל (=גדעון) ואת בֶּדֶן (=שמשון) ואת יפתח ואת שמואל, ויצל אתכם מיד אֲיִבֵיכֶם" (שמו"א יב, ח-יא), ואומרים על זה חז"ל: "שקל הכתוב שלשה קלי עולם (גדעון שמשון ויפתח) כשלשה חמורי עולם (משה אהרן ושמואל), לומר לך: ירובעל בדורו - כמשה בדורו, בֶּדֶן בדורו - כאהרן בדורו, יפתח בדורו - כשמואל בדורו" (ר"ה כה, ב). מה פירוש "קלי עולם"? אין הכוונה לקלי עולם כפשוטו, חלילה. גדעון הרי מדבר עם מלאך ה' (שופטים ו), וה' עושה עבורו נס כנגד הטבע על פי בקשתו (שם, לו-מ). שמשון היה "דן את ישראל כאביהם שבשמים" (סוטה י, א), כיחידו של עולם (רש"י), וגם עבורו עושה הקב"ה נס כנגד הטבע, ובוקע לו מעין מלחי החמור (שופטים טו, ט). בהושענות אנו מבקשים ישועה בזכותו - "למען יחיד צוררים דש אשר מבטן לנזיר הוקדש הושע נא". אי אפשר א"כ לומר שמדובר בקלי עולם כפשוטו. מדוע א"כ מכנים אותם חז"ל "קלי עולם"? כי ביחס למשה ואהרן ושמואל (ששקול מבחינה מסויימת כמשה וכאהרן - עי' ברכות לא, ב) הם "קלי עולם". אבל למעשה מדובר בענקי עולם, כאשר מודדים אותם ביחס אלינו. אם יפתח נמנה גם הוא בשורה אחת עם גדעון ושמשון, משמע שגם הוא היה אדם גדול מאד. וזה עוד לאחר מה שעשה לבתו! משמע - טעותו נבעה מנגיעה דקה עד מאד, ולא מנגיעה גסה, שאם לא כן לא היה נמנה עם גדעון ושמשון בשורה אחת. וכמוכן, גם פינחס היה גדול מאד. אם "פינחס הוא אליהו", הרי זה אותו אליהו שכולנו מצפים לשמוע את ההכרעות שלו, שיפתור לנו את כל ה"תיקו" שבש"ס! ובכל זאת בהכרעה שהיתה נוגעת לו עצמו - הוא טעה. הוא לא חשוד חלילה שחסר לו באהבת ה'. הרי הוא זה שמקנא קנאת ה' בשייטים, ואם הוא אליהו, הרי הוא מקנא קנאת ה' פעם נוספת בימי איזבל בהר הכרמל. יש לו כל המעלות, הוא נביא ה', ויחד עם זה, בפרשת בת יפתח - נגיעה קטנה הכריעה אצלו. קשה לדבר דברים כאלה על ענקי עולם שכאלו, אבל לפי קוצר דעתנו כך נראה, שגם נביא ה', שאנו מחכים לו שיתגלה במהרה בימינו, אפילו הוא, היה לו מקרה שנכשל מתוך נגיעה כלשהיא של כבוד, ונענש על כך בחומרה, שנסתלקה ממנו נבואה, שזהו דבר שקשה לנביא כמיתה, כנ"ל. "כי השחד יעור עיני חכמים", גם עיניהם של גדולי עולם.

כל אדם דיין!

הגמרא אומרת: "לעולם יראה דיין עצמו כאילו חרב מונחת לו בין ירכותיו, וגינהם פתוחה לו מתחתיו" (סנה' ז, א), שאם יִשָּׂה מן האמת לימין או לשמאל, תפגע החרב ברגלו, ויפול אל תוך אש הגיהנם. הדברים אמורים לגבי דיין היושב בבית הדין, אך כבר אמר רבי ישראל מסלנט

בקדשים יהרג". אבל על העקרון שחשש שינוי התורה אינו נדחה מפני פקוח נפש - לא חלקו עליו, והוא מוסכם על כולם].

אפשר שזה היה גם השיקול של יפתח ופינחס. יפתח חשש ל"יאמרו שמלך צריך ללכת אל הכהן הגדול" (מה שאינו נכון לדעתו), ופינחס חשש ל"יאמרו שכהן גדול וזקן ונביא צריך ללכת אל המלך". וענין זה הוא שינוי התורה, ואינו נדחה אפילו מפני פקוח נפש.

למעשה, "בין דין לדין (=בין זה לזה), אבדה הנערה ההיא... ושניהם נענשו בדמיה" (ב"ר ס, ג). ומה היה עונשם? "יפתח מת בנשילת אברים. בכל מקום שהיה הולך בו, היה אבר נישול הימנו והיו קוברין אותו שם, שנאמר: "וימת יפתח ויקבר בערי גלעד" (שופטים יב, ז), 'בעיר גלעד' לא נאמר, אלא 'בעיר גלעד', כי נתפזר גופו ונקבר בכמה מקומות. וזה הוא מידה כנגד מידה, שלא הציל את בתו אלא הקריבה לעולה, שנאמר בה: "וַיִּנְתַּח אֶתָּה לַנְּתֻחִיָּה" (ויקרא א, ו). ופינחס נענש "שניטלה ממנו רוח הקדש, שנאמר: "וּפִינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר נִגְיֵד הָיָה עֲלֵיהֶם" (דהי"א ט, כ). 'הוא נגיד עליהם' אין כתיב כאן, אלא 'נגיד היה'; 'לְפָנַי ה' עֲמוֹ" (שם). וגם זה היה במידה כנגד מידה, כי נטילת הנבואה מנביא שטעם טעם נבואה, קשה לו כמיתה. [אמנם לדעת מי שסובר ש"פינחס הוא אליהו" (ילק"ש פינחס רמז תשע"א) צריך לומר שהנבואה חזרה אליו לאחר כמה מאות שנים, בימי אחאב. אבל במשך מאות שנים נסתלקה ממנו רוח הקודש, וגם זהו עונש חמור מאד].

מדוע נענשו פינחס ויפתח?

והנה, צריך להבין: אם שקוליהם של פינחס ויפתח היו שלא לגרום חלילה לשינוי התורה, שזה דוחה אפילו פקוח נפש, כפי שראינו לעיל, מה מקום היה לעונשם? הרי לא עונש מגיע להם, אלא שכר! יפתח הרי עומד כאן בנסיון גדול ועצום, ממש כמו אברהם אבינו. יתר על כן: אברהם לא שחט בסופו של דבר את בנו. הדבר נמנע ממנו ברגע האחרון על ידי מלאך ה' שמתגלה אליו ואומר לו שלא לשלוח יד ביצחק. ואילו יפתח שוחט את בתו לעולה בפועל ממש! הוא יכול למנוע את הצורך לעשות כן (על פי טעותו), ע"י שילך אל פינחס להתיר את נדרו, אבל הוא לא משתמש באמצעי זה בגלל חשש לשינוי התורה! הרי זו מסירות נפש עצומה למען התורה! וגם מצד פינחס יש כאן נסיון גדול. גם פינחס מצטער ודאי מאד על איבוד נפש מישראל, והוא יכול למנוע את הדבר ע"י שילך אל יפתח ויתיר לו את הנדר, והוא שולט בעצמו ואינו עושה כן. וגם הוא - בגלל חשש לשינוי התורה ח"ו. מדוע א"כ נענשו פינחס ויפתח?

אסור לנו לדבר על יפתח, "יפתח בדורו כשמואל בדורו" (ר"ה כה, ב; רש"י דברים יט, יז), ועל אחת כמה וכמה שאסור לנו לדבר על פינחס. אבל כנראה שבוחן לבבות ראה, שהשיקולים הנעלים והנשגבים של יפתח, ואפילו של פינחס, היו נגועים גם בחשבון של כבוד עצמם, ולא

במשך כל היום, על כל צעד ושעל, אדם צריך להכריע בספקות רבים, פעמים בהנהגה, ופעמים אף בהלכה. כגון: כשמתיישב לסעודה, מה מברכים על המאכל הזה, מה על מאכל אחר, איזה מאכל להקדים בברכה ואיזה לאחר, וכמובן, כדי להכריע נכון צריך גם ללמוד היטב את ההלכה, ולא רק את ההלכה אלא גם את מקור ההלכה ואת סברותיה, כי לפעמים ההלכה משתנה ממקרה למקרה בגלל סברה כלשהי שעל פיה יש לחלק בין המקרים. לא די אם כן בקריאה שטחית של השולחן ערוך, צריך לדעת גם על מה מבוססת כל הלכה והלכה. בלי זה יכול לבוא לטעויות גדולות וחמורות.

אם נשתדל בלימוד תורה ומוסר, הקב"ה ינחה אותנו בדרך אמת, שלא ניכשל לא מתוך "עם-ארצות", וגם לא מתוך נגיעות, אלא נזכה לכוון לאמיתה של תורה.

זצ"ל (באגרת המוסר), שהדברים אינם מכוונים רק לדיין בבית הדין, אלא לכל אדם, שכן למעשה כל אדם הוא דיין! מדוע כל אדם הוא דיין? מפני שכל אדם מוכרח לקבל הכרעות לגבי עצמו בהלכה ובהנהגה, ולא תמיד יכול לשאול את רבותיו.

למשל: אדם מתעורר משנתו בבוקר, שוכב על מיטתו ומתלבט האם לקום כבר לשחרית, או שהוא זקוק לחצי שעה נוספת של שינה. זה הפסק הראשון שהוא צריך לפסוק בכל בוקר. מה יעשה? האם יקום וילך לשאול את הרב?! והרי זה גופא הספק, האם לקום או להמשיך לשכב! אם כן עליו להחליט בעצמו בזה. והנה, בדין זה האדם הוא "נוגע", שהרי הוא מעדיף ודאי לישון עוד חצי שעה!... וא"כ הוא צריך את החרב בין ירוכתיו כדי לשקול בשקל הקודש, האם החלטתו בענין נובעת מן הנגיעה הנ"ל, או שבאמת גופו זקוק לשינה נוספת. וכך

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

1. רעי' שו"ע (או"ח סי' תקס"ב סי"ג) ומשנ"ב (שם ס"ק נ"ו וס"ק נ"ז).